

Invloed HvJ EU

De invloed van het HvJ EU op de zeerechtpraktijk

21 november 2013

Prof. mr. Frank Smeele

Invloed HvJ EU

Inleiding

- Spanningsveld (“**Tension**”) tussen EU-recht en zee- en vervoerrechtelijke verdragen lidstaten
  - Spanning tussen universeel en regionaal unificatie-streven
    - EU vs. IMO
    - Generiek vs. specifiek
  - Uitbreiding exclusieve bevoegdheden EU (intern + extern) en inperking internationale bevoegdheden van lidstaten.
  - EU niet gebonden aan verdragen waar het niet partij bij is of waar alleen lidstaten partij bij zijn, behalve bij ‘functionele opvolging’ (**GATT, International Fruit**).

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

- Samenloopproblematiek
  - Soms uitdrukkelijk geregeld, bijv. art. 71 Brussel-I, art. 25 Rome I en art. 28 Rome II, soms ook niet.
- Kentering in omgang met bijzondere verdragen lidstaten.
  - Tendens naar verminderd respect voor verdragsverplichtingen lidstaten jegens derden-landen.
  - Van “onverlet laten” (Jenard 1968), via “voor zover geregeld” (Tatry 1994), naar “toetsing” (TNT/AXA 2010).
  - Van voorrang voor bestaande *en* toekomstige verdragen van de lidstaten naar voorrang voor bestaande verdragen. Vgl. **art. 21 EVO** met **art. 25 Rome I**.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

- Spanningsveld (“**Tension**”) tussen EU-recht en zee- en vervoerrechtelijke verdragen lidstaten
  - Invloed HvJ EU
    - Taty (1994)
    - Intertanko (2008)
    - Commune de Mesquer (C-118/07)
    - TNT/AXA (C-533/08)
  - Beslagverdrag 1952
  - Marpol
  - CLC
  - CMR

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

- Sleutelrol HvJ EU via prejudiciële beslissingen:
  - Geen bevoegdheid tot authentieke uitleg bijzondere verdragen:
    - Waar EU zelf geen partij bij is.
    - Ook al is de EU partij (zoals bij Montreal 1999 en Athene 2001), dan is haar uitleg nog niet een *authentieke* verdragsuitleg.
    - Zeker niet jegens derden, mogelijk wel bindend voor EU-lidstaten.
  - Wel bevoegd om Europees recht authentiek uit te leggen.
    - Rechtsvormende taak
    - Rechtspolitiek

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

Sinds TNT/AXA (en Kadi)

- Toetsing bijzonder verdrag aan:
  - “de beginselen die aan de justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken binnen de EU ten grondslag liggen”. Dit zijn (in elk geval):
    - (1) het vrij verkeer van beslissingen in burgerlijke en handelszaken,
    - (2) de voorzienbaarheid van de bevoegde rechterlijke instanties en,
    - (3) de rechtszekerheid voor de justitiabelen,
    - (4) een goede rechtsbedeling,
    - (5) het zo veel mogelijk beperken van parallel lopende procedures en
    - (6) het wederzijdse vertrouwen in de rechtsbedeling binnen de Unie.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

Sinds TNT/AXA (en Kadi)

- Toetsing bijzonder verdrag aan:
  - **Ratio**: Eerbiediging van deze beginselen is noodzakelijk voor de goede werking van de interne markt.
  - **Vindplaats**: doelstellingen en beginselen opgenomen in de **considerans** van de Europese regeling!

- Maar pas op: HvJ EU is soms een ‘selectieve lezer’:
  - Bijv. **nr. 25** Considerans: “De eerbiediging van de internationale verplichtingen van de lidstaten houdt in dat deze verordening de verdragen en internationale overeenkomsten waarbij de lidstaten partij zijn en die bijzondere onderwerpen bestrijken, onverlet laat.”
  - Vgl. ook: art. 351 Verdrag Werking Europese Unie (VWEU).

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

- Europese 'Onderstroom'
  - Rechtsontwikkeling staat niet op zichzelf maar vormt onderdeel van algemene tendens gericht op opbouw en uitbouw Europese rechtsorde, ook indien dat ten koste gaat van de eigen bevoegdheden van lidstaten en de nakoming van hun verdragsverplichtingen jegens derden-landen.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld – Europese onderstroom

- Totstandkoming EU recht in volle bewustzijn (with full knowledge) van verdragsverplichtingen lidstaten.
- Verplichting lidstaten tot opheffing van onverenigbaarheden in bijzondere verdragen t.o.v. Europees recht. **Art. 351-2 VWEU**.
- Inperking voorrangregels t.a.v. bijzondere verdragen in generieke verordeningen zoals Brussel I en Rome I.
- Sinds Verdrag van Nice (1997) toenemend gebruik van Europese verordeningen in plaats van verdragen tussen lidstaten.
- Verwerving interne bevoegdheden EU, brengt ook mee de verwerving van exclusieve externe bevoegdheden (**art. 3-2 VWEU**) en verlies verdragsluitende bevoegdheden lidstaten.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Voldongen feit.
- EU vormt autonome rechtsorde los van nationale rechtsordes lidstaten, vgl. Van Gend en Loos (1962) en COSTA/ENEL (1964).
- EU recht gaat voor nationaal recht lidstaten, inclusief de internationale verdragen waar zij partij bij zijn.
- Uitzondering: samenloopregels zoals art. 71 Brussel-I.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Rechtsgevolg is niet ongeldigheid of onverbindendheid van het bijzondere verdrag, maar slechts dat een of meer bepaling daaruit buiten toepassing blijven in geval van samenloop met een daarmee onverenigbare Europese rechtsnorm.
- N.B. Kan leiden tot verstoring van 'wankel evenwicht' tussen tegengestelde belangen in bijzondere verdragen.
- N.B. Doet afbreuk aan **autonoom** en **exclusief** karakter van vaak **dwingendrechtelijke, eenvormige** verdragen.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Hoe nu verder ...?
- Het belang van verzoenende (conciliatory) uitleg bij samenloop EU recht en bijzondere verdragen.
- Bijv. HvJ EU in geval Commune de Mesguer:
  - Rechtstreeks conflict vermeden tussen art. 15 Richtlijn 75/442 en CLC.
  - Afwenteling van risico olieverontreinigingschade boven de limiet op producent afval (olie) “wanneer hij **door zijn activiteiten** heeft **bijgedragen** aan het risico dat de door de schipbreuk veroorzaakte verontreiniging zou optreden.” (d.w.z. persoon buiten kring van art. III-4 CLC).

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

■ Relevant voor verzoenende uitleg:

- Uitgangspunt: uitleg van Europees recht.
- Ook zonder formele binding, kan de rechter acht slaan op (**take into consideration**) gezichtspunten met betrekking tot een samenlopend bijzonder verdrag, zoals praktische problemen die het beoogt op te lossen, unificatiestreven, doelstellingen, fundamentele waarden en beginselen, systematiek etc.
- Hiertoe bestaat nog meer reden indien er aanknopingspunten (connecting factors) te vinden zijn in het Europese recht naar het bijzondere verdrag, bijv. verwijzingen in considerans of bijlagen naar verdrag, aanbeveling Europese Commissie etc.
- Rol advocaten, rechters en verdragontwerpers.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Niet alleen 'kommer en kwel': Van Europees recht kan ook een versterkend effect uitgaan op werking bijzondere verdragen.
- Bijv. TNT/AXA en de aanhangigheidsregel in art. 31-2 CMR.
- Bijv. Maersk Olie & Gas/Cornelis Simon en de erkenning van rechtsgevolgen fondsvormingsbeschikking van de beperkingsrechter.
  - Brussel Beperkingsverdrag 1957 en EEX
  - Nederland-Denemarken
  - Erkenning van de rechtsgevolgen van de voltooide Groningse beperkingsprocedure in de Deense bodemprocedure.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Niet alleen 'kommer en kwel': Van Europees recht kan ook een versterkend effect uitgaan op werking bijzondere verdragen.
- Bijv. Seawheel Rhine/Assi Eurolink
  - LLMC 1976 en Brussel I
  - Zweden-Nederland
  - Teruggave van garanties die eerst na fondsvorming in Zweden waren afgedwongen door beslag in Nederland.
  - Erkenning rechtsgevolgen Zweedse fondsvorming (zakenfonds geldt ook voor wrakopruimingsvorderingen) in Nederlandse rechtsorde (voorbehoud art. 18 LLMC, apart wrakkenfonds).

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

■ Betekenis begrip “erkenning”:

- Begrip **erkenning** niet gedefinieerd in Brussel I, maar vgl. art. 17-1 InsVo: “De opening van een (insolventie) procedure heeft, zonder enkele verdere formaliteit, in andere lidstaten **de gevolgen die daaraan worden verbonden bij recht van lidstaat** waar de procedure is geopend.”
- M.a.w.: Beslissing heeft **dezelfde rechtsgevolgen** in andere EU-lidstaten als het heeft in EU-lidstaat van herkomst.
- N.B. Dit kan tot wezenlijk andere uitkomsten leiden indien bijzonder verdrag zelf differentieert tussen rechtsgevolgen beslissing in land van herkomst en in andere landen.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- HR **Seawheel Rhine/Assi Eurolink** (S&S 2007, 1)

“Derhalve dient beslissing Zweedse fondsrechter overeenkomstig art. 33-1 EEX-Vo in Nederland **zonder vorm van proces** te worden erkend, waarbij in een geval als (dit) (ex) art. 35-3 EEX-Vo de **bevoegdheid** van de Zweedse rechter niet mag worden getoetst en overigens, ingevolge art. 36 EEX-Vo, in geen geval wordt overgegaan tot **onderzoek van juistheid** van in Zweden gegeven beslissing. ...

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

■ HR *Seawheel Rhine/Assi Eurolink* (S&S 2007, 1)

“... Het rechtsgevolg hier te lande van de beslissing van de Zweedse fondsrechter wordt dus bepaald door Zweeds recht. Daartoe behoort art. 13 (LLMC), in welke bepaling ‘immunititeit’ van beslagen is neergelegd. De erkenning in Nederland van die beslissing brengt mee dat deze ‘immunititeit’ ook hier te lande geldt. ...

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

■ HR *Seawheel Rhine/Assi Eurolink* (S&S 2007, 1)

“... Nu erkenning plaatsvindt zonder onderzoek naar juistheid van de beslissing van Zweedse fondsrechter, moet derhalve tevens ervan worden uitgegaan dat, overeenkomstig diens (impliciete) beslissing, met bedoelde arbitrageprocedure is voldaan aan de in art. 11 (LLMC) gestelde voorwaarde voor fondsvorming dat een rechtsgeding aanhangig is gemaakt met betrekking tot voor beperking vatbare vorderingen.”

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- **Seawheel Rhine** ging over rechtsgevolg van de beslag-immuniteit onder het Londens beperkingsverdrag.
  - Art. 13-2 LLMC onderscheidt tussen gevallen, waar de rechter (discretionair) het beslag mag (“may”) opheffen en gevallen waar hij het (imperatief) moet (“shall”) opheffen. (O.a. sub d indien fonds gevormd in land waar beslag was gelegd.)
  - Toepassing van de erkenningsregeling onder Brussel I heeft als effect dat de imperatieve regel gaat gelden voor alle rechters binnen de EU.

Invloed HvJ EU

Spanningsveld

■ Primaat Europees recht

- Hoe zit het met rechtsgevolgen van andere beslissingen van fondsrechter?
  - Bevel tot opheffing beslag ex **art. 642e-2 Rv.**
  - Kan de verzoeker tot beperking ook afgifte bewerkstelligen van een declaratoir vonnis dat aan vereisten voor art. 642e lid 2 Rv is voldaan?
  - Schorsing van bodemprocedures t.a.v. voor beperking vatbare vorderingen ex **art. 642f Rv.**

Invloed HvJ EU

Dank voor uw aandacht!

Zijn er nog vragen of opmerkingen?

